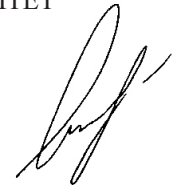

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПАХЛЕВАНЗАДЕ Альборз

УДК 343.123.1(477)

**РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАСАДИ РОЗУМНОСТІ СТРОКІВ
НА ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ**

Спеціальність 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Одеса – 2018

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Міжнародному гуманітарному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
ПОДОБНИЙ Олександр Олександрович,
Міжнародний гуманітарний університет,
завідувач кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
СЕРГЄЄВА Діана Борисівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри правосуддя;

кандидат юридичних наук, професор
СМОКОВ Сергій Михайлович,
Одеський державний університет
внутрішніх справ,
професор кафедри кримінального процесу

Захист відбудеться «10» листопада 2018 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.136.01 Міжнародного гуманітарного університету за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 33 (зал засідань).

З дисертацією можна ознайомитись у спеціальній бібліотеці Міжнародного гуманітарного університету за адресою: 65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 33.

Автореферат розісланий «09» жовтня 2018 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Д.Г. Манько

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку нашої держави інтеграція до Європейського Союзу є одним із пріоритетів внутрішньої і зовнішньої політики, що зумовлює необхідність суттєво поглибити співробітництво в економічній, політичній та правовій сферах. Щодо останнього напрямку, Україна ще у 1997 році ратифікувала Конвенцію про захист прав людини та основних свобод, якою, зокрема, закріплено право кожної людини при висуненні проти неї будь-якого кримінального обвинувачення на справедливий і відкритий розгляд справи незалежним і безстороннім судом, створеним відповідно до закону і, що дуже важливо, впродовж розумного строку.

Реалізуючи міжнародні стандарти, Конституція України, як одну із засад судочинства, у ст. 129 передбачила розумні строки розгляду справи судом, а в чинному кримінальному процесуальному законі у ст. 7 на рівні загальних засад кримінального провадження законодавець закріпив і розумність його строків, розтлумачивши цей принцип у ст. 28. Водночас, у сучасних умовах стабільно позитивної реалізації засади розумності строків як кримінального провадження взагалі, так і досудового розслідування, зокрема, очікувати не можна у зв'язку з недосконалістю зазначених вітчизняних правових механізмів, а також з огляду на кардинальну й таку, що не корелює з іншими положеннями кримінального процесуального законодавства, зміну концепції строків досудового розслідування, передбачених ст. 219 КПК, законом від 3 жовтня 2017 року № 2147-VIII, що набув чинності з 15.03.2018.

Аналіз звітності Генеральної прокуратури України за 2013-2017 р.р. свідчить, що в умовах перманентно високого рівня кримінальних правопорушень, одночасно незначною є кількість кримінальних проваджень, по яким вручено повідомлення про підозру: середній показник указанного періоду – 34 %. Ще меншим у порівнянні як із рівнем зареєстрованих кримінальних правопорушень, так і з кількістю кримінальних проваджень, по яким вручено повідомлення про підозру, є відсоток закінчених кримінальних проваджень, відповідні показники якого за п'ятиріччя склали 1,9% та 5,6%. Ці цифри рельєфно демонструють невтішну картину про щорічно зростаючий рівень нерозслідуваних злочинів, а відтак порушення принципу розумності строків досудового розслідування.

Значним внеском у науковому опрацюванні фундаментальних аспектів досудового розслідування стали роботи таких вчених як Ю. П. Аленін, В. К. Волошина, І. В. Глов'юк, О. В. Капліна, Т. В. Каткова, О. П. Кучинська, Л. М. Лобойко, Т. О. Лоскутов, О. О. Мохонько, В. Т. Нор, О. А. Осауленко, О. І. Пашиніна, М. А. Погорецький, А. В. Самодін, Д. Б. Сергєєва, Д. В. Сімонович, С. В. Слінько,

С. М. Смоков, О. А. Солдатенко, О. Ю. Татаров, В. М. Тертишник, Л. Д. Удалова, К. О. Чаплинський, О. Г. Шило, М. Є. Шумило, О. О. Юхно, А. З. Якубова та ін.

Безпосередньо питань реалізації засади розумності строків на монографічному рівні торкалися такі закордонні дослідники як О. С. Архіпов, І. В. Малофєєв, І. В. Маслов, К. Ю. Хатмуллін. Вітчизняними монографічними дослідженнями, що з позицій кримінального процесу висвітлюють темпоральну правову проблематику, є роботи С. Б. Фоміна «Строки у кримінальному судочинстві: поняття, класифікація та функціональне призначення», 2002 р., С. О. Заїки «Строки у кримінальному процесі України в контексті європейських стандартів», 2006 р., а також Є. Г. Коваленка та Г. Я. Коваленко «Кримінально-процесуальні строки при застосуванні заходів процесуального примусу», 2010 р. Як це очевидно вбачається, зазначені роботи, переважно, присвячені загальній проблематиці строків у кримінальному судочинстві, із предметом даного дослідження не співпадають, виконані на основі закордонної нормативної бази чи законодавства, що на цей час втратило чинність, та сучасних кримінально-процесуальних реалій не віддзеркалюють.

Зазначені обставини визначили вибір теми дисертаційного дослідження та підтверджують його актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015, Плану заходів з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2015 р. № 1393-р. Тема дисертації відповідає комплексній темі Міжнародного гуманітарного університету «Україна і світ у контексті становлення і розвитку соціогуманітарної сфери» на 2010-2016 рр. та кафедральній темі «Проблеми кримінального права, процесу та криміналістики», затвердженої вченою радою Міжнародного гуманітарного університету 23 грудня 2014 р. (протокол № 3).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розроблення та вдосконалення теоретичних, правових та праксеологічних засад реалізації принципу розумності строків на досудовому розслідуванні. Багатоаспектність і комплексність поставленої мети зумовили необхідність виділення низки таких завдань:

окреслити стан наукової розробленості проблеми реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні і теоретичне підґрунтя її вирішення;

сформулювати визначення основних темпоральних кримінально-процесуальних категорій та класифікувати кримінально-процесуальні

строки, окреслити функціональне призначення останніх у досудовому розслідуванні;

охарактеризувати сучасний стан міжнародно-правової та конституційної регламентації розумності строків досудового розслідування;

окреслити вітчизняні кримінально-процесуальні засади розумності строків досудового розслідування та визначити шляхи їх удосконалення;

запропонувати сутнісно-темпоральну характеристику досудового розслідування на засадах розумності його строків;

закріпити сучасні підходи до визначення розумності строків заходів забезпечення кримінального провадження;

обґрунтувати актуальне розуміння порядку забезпечення розумності строків проведення слідчих (розшукових) дій, диференціювати слідчі (розшукові) дії за строковими характеристиками;

визначити сучасні проблеми реалізації розумності строків під час зупинення, відновлення, продовження та закінчення досудового розслідування, окреслити шляхи їх вирішення.

Об'єктом дослідження є правовідносини, які виникають у зв'язку із реалізацією засади розумності строків кримінального провадження.

Предметом дослідження є реалізація засади розумності строків на досудовому розслідуванні.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Метод теоретичного аналізу й синтезу застосовано під час дослідження теоретичних аспектів реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні (підрозділи 1.1, 1.2). Статистичний метод використовувався у збиранні та аналізі даних, узагальненні матеріалів слідчої практики органів досудового розслідування (підрозділи 3.2, 3.3, 3.4). Формально-юридичний метод застосовувався для визначення змісту окремих темпоральних термінів, понять, що використовуються в теорії права, міжнародному та конституційному праві, кримінальному праві та процесі, цивільному праві та процесі, а також у слідчій практиці (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4). За допомогою системно-структурного методу обґрунтовано віднесення принципу розумності строків до категорії міжгалузевих, а також складено сутнісно-темпоральну характеристику досудового розслідування на засадах розумності його строків (підрозділи 1.1, 3.1). Соціологічний метод використовувався у вивченні думок практикуючих юристів щодо правових та праксеологічних проблем реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні (підрозділи 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4). У процесі дослідження використовувалися положення теорії держави і права, кримінального процесу, криміналістики, теорії оперативно-розшукової діяльності, кримінального права, цивільного процесу, загальної теорії соціології.

Емпіричну базу дослідження становлять дані офіційної статистики Генеральної прокуратури України, узагальнення практики Верховного Суду та Конституційного Суду України, результати вибіркового аналізу матеріалів Єдиного державного реєстру судових рішень (біля 100 рішень слідчих суддів), практика Європейського суду з прав людини (41 рішення), анкетування 205-ти слідчих, процесуальних керівників, прокурорів, слідчих суддів, працівників оперативних підрозділів, адвокатів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що дисертація є першим, здійсненим в умовах дії чинного кримінального процесуального законодавства, монографічним дослідженням проблеми реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні. Науковою новизною відзначаються такі положення:

вперше: на основі теоретичного та семантичного підходів запропоновано за аналогією з цивільним процесом у визначенні поняття процесуальних строків використовувати категорії «періоди у часі» (замість «проміжки часу»), «граничний термін» (замість «граничний строк»), сформульовано відповідні редакції ст.ст. 113 і 115 КПК;

надано сутнісно-темпоральну характеристику досудового розслідування на засадах розумності його строків, елементами якої є: строкові характеристики етапів досудового розслідування, його основних процесуальних рішень; темпоральні компетенції учасників кримінального провадження, уповноважених на здійснення контрольно-наглядової функції, а також розумність строків заходів забезпечення кримінального провадження та слідчих (розшукових) дій (далі – СРД);

у новій концепції строків досудового розслідування, передбачених ст. 219 КПК, запропоновано визнати: по-перше, етап повідомлення особі про підозру одночасно як «попередній кінцевий» термін, оскільки за ним залишено чіткі темпоральні характеристики розслідування неочевидних кримінальних правопорушень, та як «проміжний початковий» щодо розслідування кримінальних правопорушень, по яким повідомлено особі про підозру; по-друге, найважливішими строки від «проміжного початкового» до «кінцевих» термінів; по-третє, принцип розумності строків таким, що прагне до «aurea mediocritas»;

сформульовано та пропонується до закріплення у ст. 3 КПК «Визначення основних термінів Кодексу» авторське тлумачення таких положень, передбачених ч. 4 ст. 294 КПК, як «складність провадження», «особлива складність провадження», «виняткова складність провадження»;

удосконалено: вітчизняні кримінально-процесуальні засади розумності строків досудового розслідування шляхом визначення їх специфічних рис та формулювання пропозицій щодо вдосконалення положень ст. 28 КПК;

класифікацію СРД за строковими характеристиками із використанням критеріїв визначеності строку дії та наявності темпоральних характеристик процедури вирішення питання про їх застосування, а також пропозиції щодо забезпечення розумності строків проведення СРД шляхом формулювання змін до положень чч. 1 і 4 ст. 249 та ст. 251 КПК;

набули подальшого розвитку: знання про ступінь наукової розробленості проблеми реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні і теоретичне підґрунтя її вирішення, яким визнано системний підхід і теоретико-правове вчення про строки;

розуміння функціонального призначення кримінально-процесуальних строків у досудовому розслідуванні, передусім, у контексті розумності строків, як золоті середини між категоріями «швидкість» та «якість» розслідування;

характеристика сучасного стану міжнародно-правової регламентації розумності строків кримінального провадження та його конституційного закріплення у вітчизняному Основному законі;

сучасні підходи до визначення розумності строків заходів забезпечення кримінального провадження, їх класифікація у частині застосування такого класифікаційного критерію, як наявність темпоральних характеристик процедури вирішення питання про застосування.

Практичне значення одержаних результатів. Дисертація має теоретико-прикладний характер, а її висновки і пропозиції становлять науковий та практичний інтерес і можуть бути використані у:

правотворчості – для внесення змін і доповнень до Кримінального процесуального кодексу, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність»;

практичній діяльності органів досудового розслідування, прокуратури і суду (акт впровадження прокуратури Одеської області від 20.04.2018);

науково-дослідній діяльності та навчальному процесі – для подальшої розробки актуальних проблем досудового розслідування та під час проведення занять з навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Прокурорський нагляд», «Основи оперативно-розшукової діяльності» (акт Міжнародного гуманітарного університету від 18.04.2018).

Апробація результатів дослідження. Дисертацію обговорено на розширеному засіданні кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Міжнародного гуманітарного університету. Її положення, висновки та пропозиції доповідалися на конференціях: «Міжнародне право : DE LEGE PRAETERITA, INSTANTE, FUTURA» (Одеса, 13-14 листопада 2015 р.); «Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики» (Одеса, 18 грудня 2015 р.); «Особливості розвитку законодавства України у контексті євроінтеграційних процесів» (Харків, 5-6 червня 2015 р.); «Гуманітарний і інноваційний

ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених» (м. Одеса, 27 жовтня 2017 р.); «Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності» (м. Одеса, 15-16 грудня 2017 р.); «Актуальні проблеми реформування кримінальної юстиції» (м. Одеса, 20 квітня 2018 р.).

Публікації. Основні теоретичні та практичні положення й пропозиції дисертаційного дослідження викладено у 12-ти наукових працях, із них 5 статей у наукових фахових виданнях, одна публікація у виданні іноземної держави та 6 тез доповідей на конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (430 найменувань) та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 246 сторінок, у тому числі список використаних джерел – 44 та додатки – 12 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, мета і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлюються наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, апробація результатів дослідження, зазначається про публікації, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретичні аспекти реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні» складається з двох підрозділів.

У **підрозділі 1.1 «Наукова розробленість проблеми реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні та теоретичне підґрунтя її вирішення»** наголошено, що така розробленість зазначеної проблеми на сучасному етапі наукового розвитку характеризується недостатнім рівнем. Теоретичним підґрунтям її вирішення визначено системний підхід, застосування якого досліджуваній принцип кримінального процесу дозволяє віднести до категорії міжгалузевих, що виступає у ролі системоутворюючого фактора як власно до системи загальних засад кримінального судочинства, так і для системи вищого рівня – визначених Конституцією України у ст. 129 основних засад судочинства.

Підкреслено, що міжгалузевий характер принципу розумності строків обумовлює необхідність застосування під час його обґрунтування, передусім, здобутків теоретиків права, оскільки теоретичне осмислення вчення про строки, вивчення проблеми формально-визначених й оціночних темпоральних понять створює доктринальну основу для вдосконалення нормотворчої й правозастосовної діяльності. До найбільш загальних таких здобутків віднесено: по-перше, констатацію двох способів обчислення часу (хронологічного та хронометричного); по-друге, розуміння строку

як юридичного факту, який використовується лише в сукупності з іншими елементами фактичного складу і не має самостійного значення; по-третє, констатацію, що «розумний строк» – це оціночне поняття, яке ґрунтується на соціальному розумінні часу, є найбільш абстрактним і має потребу в тлумаченні з урахуванням конкретних обставин справи.

У **підрозділі 1.2 «Поняття, функціональне призначення та класифікація кримінально-процесуальних строків»** підкреслено, що строк – це першорядна характеристика соціальних явищ і процесів, юридичний факт, який у кримінальному провадженні викликає виникнення, зміну або припинення правовідносин та може бути визначений як «умовна подія», оскільки об'єктивність строку полягає в неминучості його закінчення з одночасною можливістю суб'єктивного визначення (призупинення, перенесення або відновлення). Процесуальні строки мають значення тільки як строки кримінального провадження, процесуальних рішень чи процесуальних дій його учасників.

Акцентовано увагу на тій особливості, що семантично в українській, на відміну від російської мови, для позначення тривалості і моменту часу існують два поняття – це, відповідно, «строк» (певний період у часі) і «термін» (момент у часі, із настанням якого пов'язана дія чи подія, що має юридичне значення). Цю перевагу необхідно використовувати у конструюванні юридичних норм.

Констатовано, що кримінально-процесуальні строки класифікуються за такими підставами: адресатом; способом визначення; способом обчислення; критерієм визначеності; стадіями процесу; функціональним призначенням.

Розділ 2 «Правова регламентація реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні» складається з двох підрозділів.

У **підрозділі 2.1 «Міжнародно-правові та конституційні основи розумності строків досудового розслідування»** визначено, що міжнародно-правові документи, ратифіковані Україною, активно застосовують різноманітні темпоральні поняття, зокрема і формулу «розумності строку»: Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (1950 р.) у ч. 3 ст. 5, ч. 1 ст. 6; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (1966 р.) у ч. 3 ст. 9. Загальна декларація прав людини (1948 р.) фіксує правові основи її статусу та закріплює найсуттєвіші із них, що одночасно виступають основами правосуддя, однак не згадує про принцип розумності строків кримінального провадження, лише у ст. 10 проголошуючи, що для встановлення обґрунтованості пред'явленого особі кримінального обвинувачення вона має право на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом.

Підкреслено, що Конституція України, у цілому сприйнявши високі міжнародні правові стандарти захисту прав людини та громадянина,

лише у ст. 29 непрямо гарантує дотримання часових меж при здійсненні кримінального провадження, проголошуючи, що ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом, а також на рівні основних засад судочинства у ст. 129 визначила принцип розумних строків розгляду справи судом, який відноситься до всієї системи права і до кожної галузі.

У підрозділі 2.2 «Особливості вітчизняної кримінально-процесуальної регламентації розумності строків досудового розслідування» визначено ряд її специфічних рис.

По-перше, відсутність конкретизації терміну «розумність» строків судочинства на міжнародно-правовому та конституційному рівнях регулювання компенсовано прийняттям Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (далі – ЄСПЛ), відповідно до якого Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод та практика зазначеної міжнародної судової інстанції визнані джерелами національного права.

По-друге, саме рішеннями ЄСПЛ розроблена практика оцінки розумності строків кримінального провадження, що базується на *принципах*: а) вірного визначення термінів початку та закінчення його строків, де перший пов'язаний із повідомленням про підозру (висуненням обвинувачення), затриманням, початком досудового слідства чи допитом особи як підозрюваної (залежно від того, яка з указаних подій сталася раніше), другий – винесенням остаточного рішення у кримінальному провадженні (набранням вироком законної сили та його виконанням, закриттям кримінального провадження); б) урахування обставин справи на основі їх оцінки у сукупності; в) справедливого балансу між оперативністю провадження та належним відправленням правосуддя; та здійснюється з використанням *критеріїв*: 1) складності справи: 1.1) з юридичного боку; 1.2) з фактичного боку; 2) поведінки заявника; 3) руху справи в адміністративних органах і судах; 4) ризиків звинувачених у сенсі «favor libertatis».

По-третє, юридичний інструментарій визначення розумності строків кримінального провадження, передбачений ст. 28 КПК, не в повній мірі віддзеркалює зазначені принципи, сформульовані в рішеннях ЄСПЛ.

По-четверте, здійснення у вітчизняній кримінально-процесуальній регламентації докладного тлумачення критеріїв визначення розумності строків кримінального провадження на рівні підзаконних нормативно-правових актів.

Розділ 3 «Праксеологічні аспекти реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні» складається з чотирьох підрозділів.

Підрозділ 3.1 «Загальна сутнісно-темпоральна характеристика досудового розслідування на засадах розумності його строків» містить у собі три пункти.

У пункті 3.1.1 «Темпоральні характеристики та проблемні аспекти початку досудового розслідування» підтримано точку зору тих вчених, які етап внесення відомостей про кримінальне правопорушення до єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) пропонують визнати окремою стадією кримінального провадження під назвою «дослідче провадження» (Ю. П. Аленін, А. М. Погорецький, К. А. Садчікова) та надати йому таких темпоральних характеристик: 24 години після отримання інформації, а за необхідності проведення попередньої перевірки заяв та повідомлень – не більше 10-ти днів. У цьому ж зв'язку, ч. 1 ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» слід доповнити такою підставою для проведення ОРД як «перевірка заяв чи повідомлень про злочини шляхом проведення оперативно-розшукових заходів, що не потребують дозволу прокурора чи слідчого судді».

У пункті 3.1.2 «Строкові характеристики основних процесуальних рішень досудового розслідування» визначено їх види, темпоральні межі та підкреслено особливе значення у забезпеченні розумних строків повідомлення про підозру і рішення про закінчення досудового розслідування.

Акцентовано увагу на тій обставині, що у зв'язку із внесенням змін до КПК від 3 жовтня 2017 року концепцію темпоральних характеристик досудового розслідування (ст. 219 КПК) було суттєво змінено в бік її ускладнення. У цьому зв'язку етап повідомлення особі про підозру запропоновано визнати одночасно як «попередній кінцевий» термін, оскільки за ним залишено чіткі темпоральні характеристики розслідування неочевидних кримінальних правопорушень, та як «проміжний початковий» щодо розслідування кримінальних правопорушень, по яким повідомлено особі про підозру. В сучасних правових умовах строки, законодавчо визначені від початкового до попереднього термінів, мають особливе значення для вирішення такого основного завдання розслідування неочевидних злочинів як встановлення винної особи, що у переважній більшості вирішується шляхом проведення НСРД. Як за початковою концепцією обчислення строків кримінального провадження, так і за чинною, найбільш рельєфно засада розумності їх строків актуалізується на етапі закінчення досудового розслідування, як на певному його підсумку. Відповідно найважливішими є строки від «проміжного початкового» до «кінцевих» термінів, а сам принцип розумності необхідно визначати, спираючись на формулу «aurea mediocritas» (лат. – «золота середина»), що ототожнюється з необхідним способом дій, відсутністю крайнощів. Розумність усіх відхилень у бік граничних термінів (два, шість

та дванадцять місяців відповідно) може виправдовуватися лише певними нормативно закріпленими обставинами, що об'єктивно ускладнюють кримінальне провадження.

У пункті 3.1.3 «Темпоральні компетенції учасників кримінального провадження, уповноважених на здійснення контрольної-наглядної функції» зазначено, що повноваження з корегування за вказаними підставами та встановлення конкретних процесуальних строків у визначених законом межах на стадії досудового розслідування відповідно до ст.ст. 36, 114, 303, 306, 308, 309, 312 КПК мають прокурор та слідчий суддя. Наголошено, що функція судового контролю значно підсилюється за рахунок надання слідчому судді повноважень продовжувати строки досудового розслідування у кримінальних провадженнях як у злочинах, по яких не повідомлено особі про підозру, так і категорії тих, у яких повідомлено про підозру (ч. 1 та пп. 2 і 3 ч. 3 ст. 294 КПК).

У підрозділі 3.2 «Розумність строків заходів забезпечення кримінального провадження» обґрунтовано, що визначення їх розумності базуватиметься на таких сучасних підходах:

по-перше, дотримання під час їх застосування міжнародних стандартів відповідності і достатності підстав, наявності розумної підозри, покладання тягаря доказування на сторону обвинувачення, судового контролю, неможливості «автоматичного» продовження та альтернативності застосування;

по-друге, їх класифікації з використанням критеріїв: а) визначеності строку дії, можливості його продовження; б) наявності темпоральних характеристик процедури вирішення питання про їх застосування як гарантій дотримання прав і законних інтересів учасників процесу;

по-третє, неухильного дотримання правових гарантій, закріплених у пп. 1 і 5 ч. 5 ст. 110 КПК, що як обов'язкову вимогу до форми процесуальних рішень визначають зазначення часу прийняття постанови чи ухвали, часу (строку) її виконання, та ч. 1 ст. 203 щодо припинення дії ухвали про застосування запобіжного заходу після закінчення строку дії ухвали про обрання запобіжного заходу, ухвалення виправдувального вироку чи закриття кримінального провадження.

Підтримано пропозиції В. І. Фаринника щодо необхідності подальшого вдосконалення темпоральних характеристик заходів забезпечення кримінального провадження у напрямках: внесення змін до ст. 181 КПК, визначивши, що сукупний строк тримання особи під домашнім арештом під час досудового розслідування не може перевищувати шести місяців – у кримінальному провадженні щодо злочинів невеликої або середньої тяжкості та дванадцяти місяців – у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів; визначення, що затримання у порядку ст. 208 КПК повинно здійснюватися лише якщо з моменту вчинення злочину і до моменту фактичного затримання пройшло не більше

6-ти годин; доповнення ст. 209 КПК (момент затримання) положенням щодо перебування затриманої особи поряд з неуповноваженою службовою особою або у приміщенні, визначеному нею, у разі здійснення законного затримання.

У підрозділі 3.3 «Особливості забезпечення розумності строків проведення слідчих (розшукових) дій» зазначено, що воно повинно передбачати такі сучасні підходи:

по-перше, законодавче конструювання системи СРД як складної, що містить саме гласні слідчі дії, передбачені главою 20, та підсистему НСРД, закріплену у главі 21 КПК;

по-друге, загальні темпоральні вимоги, встановлені до системи СРД у ст. 223 КПК: заборона на їх проведення після закінчення строків досудового розслідування, крім проведення за дорученням суду, та недопущення здійснення СРД у нічний час, за винятком невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного;

по-третє, урахування нормативно визначених особливостей проведення НСРД (ч. 2 ст. 246 КПК): а) негласність (конспіративність); б) лише у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб; в) тільки у кримінальних провадженнях щодо тяжких або особливо тяжких злочинів НСРД, передбачених статтями 260, 261, 262, 263, 264 (в частині дій, що проводяться на підставі ухвали слідчого судді), 267, 269, 269-1, 270, 271, 272, 274 КПК.

За темпоральними характеристиками СРД диференційовано: 1) за визначеністю строку дії: 1.1) ті, що тривають протягом визначеного періоду часу; 1.2) строк дії яких додатково не визначено та які здійснюються на загальних підставах; 2) за наявністю темпоральних характеристик процедури вирішення питання про їх застосування як гарантій дотримання прав і законних інтересів учасників процесу.

Акцентовано увагу на тому, що регулювання строкових характеристик НСРД у чинному КПК має ряд суттєвих особливостей:

по-перше, за класифікаційною ознакою визначеності строку дії та можливості продовження їх диференційовано: а) ті, для яких ч. 1 ст. 249 встановлено основний строк у 2 місяці з можливістю його продовження відповідно до ч. 4 вказаної статті на строк, що не може перевищувати максимального строку досудового розслідування – НСРД, що здійснюються за ухвалою слідчого судді; б) ті, для яких основного строку не встановлено (передбачається відповідними рішеннями про їх проведення);

по-друге, особливих темпоральних характеристик процедури вирішення питання про здійснення НСРД як гарантій дотримання прав і законних інтересів учасників процесу надано всім вищезазначеним діям,

що проводяться за ухвалою слідчого судді, такими нормами: ст. 250 – проведення НСРД до постановлення ухвали слідчого судді; ст. 248 – розгляд клопотання про дозвіл на проведення НСРД;

по-третє, в умовах дії чинної редакції ст. 219 КПК, що регулює строки досудового розслідування та в провадженнях про тяжкі й особливо тяжкі злочини надає можливість їх здійснювати аж до 30-ти місяців, вбачається застарілою редакція ч. 4 ст. 249 КПК, що регулює строки НСРД за дозволом слідчого судді.

У підрозділі 3.4 «Розумність строків зупинення, відновлення, продовження та закінчення досудового розслідування» констатовано, що проблеми реалізації досліджуваного принципу досудового розслідування на зазначених його етапах обумовлені наступними обставинами:

по-перше, відсутність у законі такої підстави зупинення досудового розслідування як «невстановлення особи, яка вчинила злочин». Це не мало значення в умовах дії первісної редакції ст. 219 КПК, однак в умовах дії чинної ситуація потребує або повернення до первісної редакції цієї статті, або введення до ст. 280 КПК вказаної підстави для зупинення досудового розслідування;

по-друге, необхідність зміни редакції ч. 3 ст. 281 КПК та викладення її таким чином: «Розшук підозрюваного доручається оперативним підрозділам»;

по-третє, передбачення у ч. 1 ст. 280 КПК такої підстави зупинення досудового розслідування як «на строк вирішення питання про позбавлення підозрюваної особи імунітету (народні депутати, судді, Генеральний прокурор, особи, які мають дипломатичний імунітет, тощо)»;

по-четверте, необхідність тлумачення у ст. 3 КПК «Визначення основних термінів Кодексу» положень, передбачених ч. 4 ст. 294 КПК – «складне провадження», «особливо складне провадження», «винятково складне провадження»;

по-п'яте, некоректність нового формулювання п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК. З прийняттям цієї норми виникла ситуація, коли інші кримінальні провадження про особливо тяжкі злочини за умов не встановлення винного будуть остаточно закриті без жодної подальшої перспективи розслідування, та власне можливість подальшого продовження проваджень щодо тяжких чи особливо тяжких злочинів проти життя та здоров'я особи залишилася не регламентованою.

У підрозділі систематизовано напрями вдосконалення кримінального процесуального законодавства на етапі закінчення досудового розслідування, визначені в останніх публікаціях Ю. П. Аленіним, І. П. Зінковським, Н. С. Карповим, Т. В. Корчевою, О. О. Торбасом: 1) доповнення ч. 3 ст. 219 КПК положенням про те, що строк досудового розслідування автоматично продовжується на строк ознайомлення з матеріалами досудового розслідування сторонами кримінального

провадження в порядку, передбаченому ст. 290 КПК; 2) внесення змін до положень ст. 290 КПК: а) врегулювання процедури судового розгляду клопотання про встановлення строку на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування та можливості подання апеляційної скарги на відповідне рішення слідчого судді; б) законодавче роз'яснення категорії «зволікання»; в) визначення необхідності приєднання до матеріалів кримінального провадження письмового підтвердження факту доступу й ознайомлення з наданими матеріалами.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, що вирішують конкретну наукову проблему, серед яких найбільш суттєвими є такі:

1. Проблема реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні на сучасному етапі наукового розвитку характеризується недостатнім рівнем. Теоретичним підґрунтям її вирішення є системний підхід та теоретико-правове вчення про строки.

2. Функціональне призначення кримінально-процесуальних строків полягає в тому, що вони є процесуальними гарантіями законності, які мають імперативний характер, обмежують час для прийняття процесуальних рішень чи вчинення процесуальних дій з метою доцільної організації кримінального провадження, забезпечення оперативності та ефективності правосуддя, дотримання прав і законних інтересів учасників процесу, здійснення дисциплінуючого впливу на останніх. Сьогодні надзвичайно актуалізувало питання про встановлення золоті середини між категоріями «швидкість» та «якість» розслідування, що можливо лише із застосуванням оціночної темпорально-правової категорії «розумний строк».

Відповідно до теоретичного та семантичного підходів вірними та уніфікованими з цивільним процесом вбачаються такі редакції ст. 113 та ч. 1 ст. 115 КПК, за якими у визначенні поняття процесуальних строків запропоновано використовувати категорії «періоди у часі» (замість «проміжки часу»), «граничний термін» (замість «граничний строк»), сформульовано відповідні редакції зазначених статей.

3. Міжнародно-правові документи, ратифіковані Україною, що визначають основні права людини і громадянина та обов'язок їх захисту компетентними державними органами, активно застосовують різноманітні темпоральні поняття, зокрема і формулу розумності строку. Однак питання конкретизації категорії «розумність» щодо строків судочинства, загалом, та кримінального провадження, зокрема, Конституцією та міжнародно-правовими стандартами не тлумачаться.

4. Вітчизняна кримінально-процесуальна регламентація розумності строків досудового розслідування потребує удосконалення на законодавчому

та підзаконному рівнях. Вади цієї регламентації на рівні ст. 28 КПК стосуються наступних положень: відсутність нормативної фіксації принципів оцінки розумності строків кримінального провадження; не відображення серед критеріїв складності справи тих, що характеризують її з юридичної точки зору; відсутність конкретизації критерію «спосіб здійснення слідчим, прокурором і судом своїх повноважень»; використання під час визначення складності справи з фактичного боку загального формулювання «обсяг та специфіка процесуальних дій, необхідних для здійснення досудового розслідування» без відповідної деталізації. Запропоновано відповідні зміни до редакції зазначеної статті.

5. Сутнісно-темпоральна характеристика досудового розслідування на засадах розумності його строків містить такі елементи: строкові характеристики етапів досудового розслідування, його основних процесуальних рішень (повідомлення про підозру, зупинення, відновлення, продовження та закінчення); темпоральні компетенції учасників кримінального провадження, уповноважених на здійснення контрольно-наглядової функції, підходи до визначення розумності строків заходів забезпечення кримінального провадження та слідчих (розшукових) дій.

Нова концепція строків досудового розслідування, регламентована ст. 219 КПК, обумовлює необхідність застосування таких підходів, за якими ці строки будуть розумними: 1) визнання етапу повідомлення особі про підозру одночасно «попереднім кінцевим» терміном, оскільки за ним залишено чіткі темпоральні характеристики розслідування неочевидних кримінальних правопорушень, та «проміжним початковим» щодо розслідування кримінальних правопорушень, по яких повідомлено особі про підозру; 2) пріоритету строків від «проміжного початкового» до «кінцевих» термінів; 3) визначення принципу розумності строків з урахуванням «*aurea mediocritas*». Формальною золотою серединою строків досудового розслідування є: за основним строком розслідування злочинів – місяць із дня повідомлення особі про підозру, а у складних випадках у разі продовження строків – три місяці з дня повідомлення про підозру у вчиненні злочину невеликої або середньої тяжкості та шість місяців із дня повідомлення про підозру у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину.

6. Вирішенню завдання реалізації розумності строків заходів забезпечення кримінального провадження сприятиме їх класифікація за двома основними критеріями: а) визначеності строку дії, можливості його продовження: 1) заходи, що тривають протягом чітко визначеного періоду часу: 1.1) строк дії яких може бути продовжений; 1.2) заходи, строк дії яких не може бути продовжений; 2) заходи, строк дії яких не визначено; б) наявності темпоральних характеристик процедури вирішення питання про їх застосування як гарантій дотримання прав і законних інтересів учасників процесу: 1) строки процедури прийняття рішення про

застосування запобіжних заходів; 2) строки процедури прийняття рішення про застосування інших заходів забезпечення кримінального провадження.

7. Напрямами вдосконалення правового регулювання темпоральних характеристик НСРД, що впливатимуть на забезпечення їх розумності, визначено: 1) встановлення у ст. 251 КПК основного строку НСРД, здійснюваних на підставі постанови слідчого або прокурора, такого самого, як і строку ухвали слідчого судді – тобто два місяці; 2) внесення змін до ч. 1 ст. 249 КПК з остаточною редакцією: «Строк дії ухвали слідчого судді про дозвіл на проведення негласної слідчої (розшукової) дії не може перевищувати *шістдесят днів*»; 3) викладення ч. 4 ст. 249 КПК у такій редакції: «Загальний строк, протягом якого в одному кримінальному провадженні може тривати проведення негласної слідчої (розшукової) дії, дозвіл на проведення якої дає слідчий суддя, не може перевищувати *вісімнадцяти місяців*. У разі, якщо така негласна слідча (розшукова) дія проводиться з метою встановлення місцезнаходження особи, яка переховується від органів досудового розслідування, слідчого судді чи суду, та оголошена в розшук, вона може тривати до встановлення місцезнаходження *та затримання* розшукуваної особи».

8. Саме така форма закінчення досудового розслідування як звернення до суду з обвинувальним актом повинна бути основною, оскільки вона відповідає завданням кримінального судочинства, визначеним у ст. 2 КПК.

У ст. 3 КПК «Визначення основних термінів Кодексу» необхідно закріпити тлумачення положень ч. 4 ст. 294 КПК таким чином: *складне провадження* (середньої тяжкості або тяжкі злочини; від 1-го до 3-х підозрюваних (підсудних); до 5-ти потерпілих; до 10 епізодів однорідних злочинних дій, які кваліфіковані за однією статтею особливої частини КК або вчинення різнорідних злочинів, які хоча й кваліфіковані за різними статтями особливої частини КК, однак становлять ідеальну сукупність злочинів; до 5-ти цивільних позовів; до 10-ти свідків; юридична складність (кваліфікації, колізія норм); ухилення підозрюваних від слідства та суду); *особливо складне провадження* (тяжкі та особливо тяжкі злочини; від 3-х до 10-ти підозрюваних (підсудних); від 5-ти до 40-ка потерпілих; більше 10-ти однорідних епізодів або декілька різнорідних злочинів, кваліфікованих різними статтями особливої частини КК, якщо вони становлять реальну сукупність злочинів; вчинення злочину організованою групою (ч. 3 ст. 28 КК); по справі обов'язкова участь захисника (ст. 52 КПК); від 5-ти до 15-ти цивільних позовів; від 10-ти до 50-ти свідків; хоча б один з обвинувачених є неповнолітнім або особою, яка потребує сурдоперекладача, або іноземцем, який потребує перекладача з іноземної мови; злочинна протидія розслідуванню); *винятково складне провадження* (особливо тяжкі злочини; більше 10-ти підозрюваних (підсудних); більше 40-ка потерпілих; вчинення злочину злочинною організацією (ч. 4 ст. 28 КК); більше 50-ти епізодів злочинів; більше двох обвинувачених

є неповнолітніми особами; більше 3-х підсудних є особами, які потребують сурдоперекладача, або іноземцями, які потребують перекладача чи декількох перекладачів з іноземної мови; необхідність міжнародної правової допомоги). Всі відхилення від формальної золоті середини строків досудового розслідування в бік їх кінцевих термінів повинні обґрунтовуватися зазначеними критеріями, що свідчать про складність конкретного кримінального провадження.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Пахлеванде А. Місце принципу розумності строку в системі загальних засад кримінального процесуального кодексу України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. Збірник наукових праць*. 2015. Випуск 17-2. С. 125-128.
2. Пахлеванде А. Особливості застосування принципу розумності строку в законодавстві західноєвропейських країн. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2016. Випуск 1-4. С. 84-88.
3. Пахлеванде А. Поняття та функціональне призначення кримінально-процесуальних строків. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 4. С. 44-46.
4. Пахлеванде А. Міжнародно-правова та конституційна регламентація розумності строків досудового розслідування. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. Збірник наукових праць*. 2017. Випуск 30. С. 102-104.
5. Пахлеванде А. Теоретичне підґрунтя та наукова розробленість проблеми реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2018. № 2. С. 145-148.
6. Пахлеванде А. Окремі аспекти темпоральної характеристики досудового розслідування: проблема дослідчого провадження. *Право і суспільство*. 2018. № 2. С. 195-200.
7. Пахлеванде А. Корелятивний аналіз концепту розумності строків у кримінально-процесуальному законодавстві України та у практиці Європейського суду з прав людини. *«Міжнародне право : DE LEGE PRAETERITA, INSTANTE, FUTURA»*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конф. (Одеса, 13-14 листопада 2015 р.). Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, Університет Миколи Коперника в Торуні, 2015. С. 84-86.
8. Пахлеванде А. Гуманізаційний аспект засади розумності строків у КПК України з кута зору євроінтеграції : огляд адаптаційних конфліктів та пропозицій щодо їх розв'язання. *«Актуальні проблеми кримінального*

права, процесу та криміналістики»: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конф. (Одеса, 18 грудня 2015 р.). Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, Південний регіональний центр Національної академії правових наук України, 2015. С. 175-179.

9. Пахлеванде А. Сутність принципу розумності строків у кримінальному провадженні за КПК України. *«Особливості розвитку законодавства України у контексті євроінтеграційних процесів»*: матеріали Міжнародної науково-практичної конф. (Харків, 5-6 червня 2015 р.). Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2015. С. 109-111.

10. Пахлеванде А. Сучасні теоретичні та практичні проблеми реалізації засади розумності строків досудового розслідування у міжнародному кримінальному праві. *«Гуманітарний і інноваційний ракурс професійної майстерності: пошуки молодих вчених»*: матеріали Третьої міжнародної науково-практичної конф. (Одеса, 27 жовтня 2017 р.). Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2017. С. 36-39.

11. Пахлеванде А. Окремі аспекти теоретичного підґрунтя реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні. *«Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності»* : матеріали Міжнародної науково-практичної конф. (м. Одеса, 15-16 грудня 2017 р.). Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2017. С. 88-91.

12. Пахлеванде А. Проблема дослідчого провадження. *«Актуальні проблеми реформування кримінальної юстиції»*: матеріали Міжнародної науково-практичної конф. (м. Одеса, 20 квітня 2018 року). Одеса: Міжнародний гуманітарний університет, 2018. С. 78-82.

АНОТАЦІЯ

Пахлеванде Альборз. Реалізація засади розумності строків на досудовому розслідуванні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Міжнародний гуманітарний університет, Одеса, 2018.

У дисертації здійснено комплексне дослідження теоретичних, правових та праксеологічних засад реалізації принципу розумності строків на досудовому розслідуванні.

Окреслено ступінь наукової розробленості проблеми реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні і теоретичне підґрунтя її вирішення. Як теоретичне підґрунтя вирішення проблеми реалізації засади розумності строків на досудовому розслідуванні визнано системний підхід і теоретико-правове вчення про строки. Сформульовано

визначення основних темпоральних кримінально-процесуальних категорій та класифіковано кримінально-процесуальні строки, окреслено функціональне призначення останніх у досудовому розслідуванні. Вперше запропоновано відповідні зміни до редакцій статей 113 і 115 Кримінального процесуального кодексу України.

Набула подальшого розвитку характеристика сучасного стану міжнародно-правової та конституційної регламентації розумності строків досудового розслідування. Окреслено вітчизняні кримінально-процесуальні засади розумності строків досудового розслідування та визначено шляхи їх удосконалення. Наголошено на тих обставинах, що питання конкретизації терміну «розумність» щодо строків судочинства, загалом, та кримінального провадження, зокрема, Конституцією України та міжнародно-правовими стандартами не тлумачаться.

Вперше запропоновано сутнісно-темпоральну характеристику досудового розслідування на засадах розумності його строків. Центральною ідеєю концепції реалізації принципу розумності строків визнано прагнення до «aurea mediocritas». Удосконалено сучасні підходи до визначення розумності строків заходів забезпечення кримінального провадження. Обґрунтовано актуальне розуміння порядку забезпечення розумності строків проведення слідчих (розшукових) дій, диференційовано слідчі (розшукові) дії за строковими характеристиками. Визначено сучасні проблеми реалізації розумності строків під час зупинення, відновлення, продовження та закінчення досудового розслідування, окреслено шляхи їх вирішення. Запропоновано авторське тлумачення понять «складність провадження», «особлива складність провадження», «виняткова складність провадження».

Ключові слова: розумність строків, термін, строк, досудове розслідування, темпоральні характеристики, слідчі (розшукові) дії, засоби забезпечення кримінального провадження, зупинення провадження закінчення досудового розслідування.

АННОТАЦІЯ

Пахлеванзаде Альборз. Реалізація принципу розумності строків на досудебному розслідуванні. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук (доктора философии) по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Международный гуманитарный университет, Одесса, 2018.

В диссертации осуществлено комплексное исследование теоретических, правовых и праксеологических основ реализации принципа разумности сроков на досудебном расследовании.

Определены степень научной разработанности проблемы реализации принципа разумности сроков на досудебном расследовании и теоретические основы ее решения. В качестве теоретических основ решения проблемы реализации принципа разумности сроков на досудебном расследовании определены системный подход и теоретико-правовое учение о сроках. Сформулировано определение основных темпоральных уголовно-процесуальных категорий и классифицированы уголовно-процесуальные сроки. Впервые предложены соответствующие изменения в редакции статей 113 и 115 Уголовно-процесуального кодекса Украины.

Получила дальнейшее развитие характеристика современного состояния международно-правовой и конституционной регламентации разумности сроков досудебного расследования. Определены отечественные уголовно-процесуальные основы разумности сроков досудебного расследования и пути их совершенствования. Отмечено, что вопрос конкретизации термина «разумность» относительно сроков судопроизводства, вообще, и уголовного производства, в частности, Конституцией Украины и международно-правовыми стандартами не толкуются.

Впервые предложено сущностно-темпоральную характеристику досудебного расследования на основе разумности его сроков. Центральной идеей концепции реализации принципа разумности сроков признано стремление к «aurea mediocritas». Усовершенствованы современные подходы к определению разумности сроков мер обеспечения уголовного производства. Обосновано актуальное понимание порядка обеспечения разумности сроков проведения следственных (розыскных) действий. Дифференцированы следственные (розыскные) действия по срочным характеристиками с использованием критериев: определенности срока действия и наличия темпоральных характеристик процедуры решения вопроса об их применении как гарантий соблюдения прав и законных интересов участников процесса.

Определены современные проблемы реализации разумности сроков при приостановлении, восстановлении, продлении и окончании предварительного расследования, намечены пути их решения. Предложены авторские толкования понятий «сложность производства», «особая сложность производства», «исключительная сложность производства».

Ключевые слова: разумность сроков, срок, досудебное расследование, темпоральные характеристики, следственные (розыскные) действия, средства обеспечения уголовного производства, приостановление уголовного производства, окончание досудебного расследования.

SUMMARY

Pahlevanzade Alborz. Implementation of the principle of reasonable time for pre-trial investigation. – On the rights of the manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Law (Doctor of Philosophy), specialty 12.00.09 – criminal Procedure and Criminology; forensic examination; operational search activity. – International Humanitarian University, Odessa, 2018.

In the dissertation the complex research of theoretical, legal and praxological principles of realization of the principle of reasonableness of terms on pre-trial investigation was carried out. The degree of scientific elaboration of the problem of realization of the principle of the reasonableness of terms on pre-trial investigation and the theoretical basis for its solution is outlined.

The definition of the main temporal criminal-procedural categories is formulated and criminal-procedural terms are classified, the functional purpose of the latter in the pre-trial investigation is outlined. The characterization of the current state of international legal and constitutional regulation of the reasonableness of the terms of pre-trial investigation has become further developed.

The domestic criminal-procedural principles of the reasonableness of the terms of pre-trial investigation are outlined and ways of their improvement are specified. For the first time, the essence-temporal characteristic of pre-trial investigation was proposed on the basis of the reasonableness of its terms. Modern approaches to determining the reasonableness of the measures to ensure criminal proceedings have been improved. The actual understanding of the procedure for ensuring the reasonableness of the conduct of investigative (search) actions was substantiated; for the first time, investigative (wanted) actions were differentiated according to time characteristics. The modern problems of realization of the reasonableness of terms during the stop, restoration, extension and termination of pre-trial investigation are determined, ways of their solution are outlined.

Key words: reasonable time, term, term, pre-trial investigation, temporal characteristics, investigative (search) actions, means of ensuring criminal proceedings, suspension of proceedings for the termination of pre-trial investigation.

Підписано до друку 28.09.2018.
Формат 60x90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.

Видавець і виготовлювач ПП «Фенікс»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.2002 р.
65009, м. Одеса, вул. Зоопаркова, 25. Тел. 7777-591.